

Asia: VN/34144/2023

Luonnos hallituksen esitykseksi laiksi terveydenhuoltolain muuttamisesta ja eräiksi siihen liittyviksi laeiksi

Lausunnonantajan lausunto

1. Edustaako vastaaja

Muuta järjestöä

2. Toteuttaako ehdotettu säädöskokonaisuus tavoitetta varhaisen tuen saatavuuden parantamisesta?

Ei, vaan tarvittaisiin ehdotetun sijaan tai lisäksi seuraavia toimia

Ehdotetut toimet kohtaan 2:

Ks. kohta 8

3.1 Raskaudenaikaisissa neuvolapalveluissa

En osaa sanoa

Ehdotetut toimet kohtaan 3.1:

Ks. kohta 8

Muita huomioita kohtaan 3.1:

Ks. kohta 8

3.2 Alle kouluikäisen neuvolapalveluissa

Ei, vaan tarvittaisiin ehdotetun sijaan tai lisäksi seuraavia toimia

Ehdotetut toimet kohtaan 3.2:

Ks. kohta 8

Muita huomioita kohtaan 3.2:

Ks. kohta 8

3.3 Kouluterveydenhuollon palveluissa

Ei, vaan tarvittaisiin ehdotetun sijaan tai lisäksi seuraavia toimia

Ehdotetut toimet kohtaan 3.3:

Ks. kohta 8

Muita huomioita kohtaan 3.3:

Ks. kohta 8

3.4 Opiskeluterveydenhuollon palveluissa

Ei, vaan tarvittaisiin ehdotetun sijaan tai lisäksi seuraavia toimia

Ehdotetut toimet kohtaan 3.4:

Ks. kohta 8

Muita huomioita kohtaan 3.4:

Ks. kohta 8

4. Onko sääntely opiskeluterveydenhuollon ja siihen kuuluvasta sähköisestä terveystarkastuksesta terveydenhuoltolain 17 §:n 2 momentin ja 70 a §:n säännöksissä soveltamisen kannalta toimiva?

Ei, vaan säännöksiä olisi muokattava seuraavalla tavalla

Ehdotetut muokkaukset kohtaan 4:

Ks. kohta 8

5. Onko esitetty sääntely valtioneuvoston asetukseen neuvolatoiminnasta sekä koulu- ja opiskeluterveydenhuollon sisällöstä riittävä terveystarkastusten toteuttamiseksi?

Ei

6. Yhtenä toimenpiteenä asetusluonnoksessa ehdotetaan kansallisten ohjeistuksien ja suositusten päivittäminen NEUKO-tietokantaan. Onko esitetty toimenpide riittävä?

En osaa sanoa

7. Millaista muuta kansallista ohjausta ja toimenpiteitä esitetyn lainsäädännön onnistunut toimeenpano mielestänne edellyttää?

Ks. kohta 8

Muita huomioita hallituksen esityksen luonnoksesta:

Erilaisten oppijoiden liitto kiittää lausuntopyynnöstä. Kommentoimme esitysluonnosta erityisesti oppimisen vaikeuksia kokevien oppilaiden ja opiskelijoiden näkökulmasta.

Koulu- ja opiskelijaterveydenhuoltolakeja uudistettaessa on tärkeää ymmärtää, että usein terveysongelmien taustalla on erilaisia oppimisen vaikeuksia (kuten lukivaikeus, matematiikan vaikeus, hahmottamisen vaikeus ja erilaiset neuropsykiatriset ominaisuudet). Terveystarkastuksissa

tulee olla riittävästi tietoa ja osaamista tunnistaa oppimisen vaikeuksien yhteys terveyteen, erityisesti mielen hyvinvointiin, ja (myös) näissä asioissa yhteistyön oppilaitosten pedagogisen henkilöstön kanssa tulee olla sujuvaa.

Yleisenä huomiona esityksestä voimme todeta, että joustavuus terveystarkastusten toteuttamistavoissa ja -ajankohdissa on perusteltua, jos se ei heikennä lasten/nuorten terveydentilan seuranta- ja ongelmien tai riskien varhaista toteamista. Yksilölliseen tarpeeseen perustuvat terveystarkastukset toimivat, jos tarpeet tulevat ilmi ajoissa ja kattavasti. Huolena on, että jos vastuu terveyteen liittyvien huolten ja kysymysten esiin tuomisesta siirtyy enemmän lasten/nuorten ja heidän huoltajiensa vastuulle, osalla lapsista/nuorista ongelmien varhainen havaitseminen viivästyy. Miten varmistetaan, että tieto yksilöllisestä tarpeesta saavuttaa terveydenhuollon ammattilaiset, jos lakisääteisten terveystarkastusten harvetessa lapsi/nuori tai hänen vanhempansa ei ota aloitteellisesti yhteyttä terveydenhuoltoon terveyteen liittyvän huolen tai kysymyksen yhteydessä?

Kouluterveydenhuollossa riski, että tiedonsaanti ja seuranta ovat riittämättömiä ja ennaltaehkäisevä terveydenhuolto viivästyy, on suuri erityisesti niiden lasten ja nuorten kohdalla, joiden vanhemmilla ei ole kykyä tai voimavaroja huolehtia lapsen/nuoren asioista aktiivisesti. Taustalla voi olla useita syitä, joista yksi tavallinen on vanhempien oppimisen vaikeudet ja niistä seuranneet arjen hallinnan haasteet. Opiskeluterveydenhuollossa riskinä on, että juuri opiskelijoilla, joilla tuen ja hoidon tarve olisi ilmeinen, ei ole kykyä tai voimavaroja vastata kyselyihin ja toimia omissa terveysasioissaan aloitteellisesti. Jos heidän vanhempansakaan eivät ole huolenaiheista tietoisia tai jos heillä on riittämättömät voimavarat nuoren tukemiseen, ongelmat jäävät piiloon tai niiden esiin tuleminen viivästyy.

Kirjallisten kyselyjen täyttäminen on myös osalle opiskelijoista vaikeaa muun muassa vaikean lukivaikeuden takia. Kun kyselyyn vastataan itsenäisesti ilman mahdollisuutta esittää tarkentavia kysymyksiä, väärinymmärrysten riski kasvaa ja vastaukset voivat jäädä puutteellisiksi.

Opiskeluterveydenhuolto

Terveyskyselyn toteuttaminen yksilöllisen tuen ja hoidon tarpeen arvioimiseksi on lähtökohtaisesti hyvä ajatus, mutta kyselyn tulee olla kattava ja kutsun terveystarkastuksen tulee lähteä matalalla kynnyksellä. Fyysiseen terveyteen ja mielenterveyteen liittyvien kysymysten lisäksi kyselyssä tulee selvittää riittävän laajasti opiskelijan taustaa ja kokemuksia oppimisen vaikeuksista. Näiden tiedetään olevan vahvasti yhteyksissä erityisesti mielenterveyteen. Kun oppimisen vaikeuksien yhteys terveysongelmiin ymmärretään paremmin, ennaltaehkäisevän opiskeluterveydenhuollon on mahdollista ottaa aktiivisempi rooli opiskelijan opiskelukyvyn ja hyvinvoinnin tukemisessa.

Sähköinen terveystarkastus voi olla suurimmalle osalle opiskelijoista toimiva ja antoisaa tapaa pohtia omaa terveydentilaansa. Mutta miten varmistetaan, että kaikki opiskelijat vastaavat kyselyyn ja että heillä on sekä luottamus vastata kyselyyn rehellisesti että riittävä kyky arvioida omaa terveydentilaansa eri osa-alueilla sekä neuvonnan ja hoidon tarpeita? Kyselyjen ja niihin perustuvien arvioiden rinnalla terveydenhuoltoon tulisi kuulua tiivis yhteistyö oppilaitoksen pedagogisen henkilöstön kanssa niin, että myös ne opiskelijat, jotka tarvitsevat terveydenhuollon palvelua mutta eivät vastaa kyselyyn tai vastaavat siihen puutteellisesti, tavoitetaan oikea-aikaisesti.

Palveluskelpoisuuden arviointi

Vaikuttaa järkevältä, että kutsuntoja edeltävät ennakkoterveystarkastukset sovitetaan yhteen opiskelijaterveydenhuollon kanssa. Lienee perusteltua, että samassa lääkärintarkastuksessa

selvitetään laajasti opiskelijan opiskelu- ja toimintakykyä, jotta ne voidaan ottaa kokonaisvaltaisesti asepalveluksessa huomioon. Toivottavaa on, että tämän myötä lääkärinlausuntoon/ palveluskelpoisuuden arviointiin sisällytetään tiedot myös palvelukseen kutsuttavien mahdollisista oppimisen vaikeuksista.

Kuitenkin, jotta ennakkotiedon kerääminen oppimisen vaikeuksista on eettisesti perusteltua, tulee puolustusvoimissa olla riittävästi tietoa ja ymmärrystä sekä keinoja ja käytäntöjä ottaa ne huomioon. Tällä hetkellä PV:ssa ei ole riittävästi tietoa erilaisten oppimisen vaikeuksien mahdollisista vaikutuksista asepalveluksen suorittamiseen. Oppimisen vaikeudet eivät pääsääntöisesti mitenkään estä eivätkä usein edes hankaloita palveluksen suorittamista, mutta mahdollisten ongelmien ennaltaehkäisemiseksi ja palveluksen suorittamisen sujuvoittamiseksi niistä olisi tärkeää olla riittävästi tietoa. Tämän tiedon kartuttamiseksi puolustusvoimien olisi tärkeää hankkia koulutusta ja konsultointia oppimisen vaikeuksien asiantuntijatahoilta.

Sähköinen terveystarkastus

Terveystarkastuksen toteuttamisessa on välttämätöntä huomioida oppijan yksilölliset tarpeet, jotta se toimisi yhdenvertaisesti tiedon keruun välineenä. Perusteluissa mainitaan vamma, sairaus tai muu oppijan yksilöllinen olosuhde mahdollisina syinä toteuttaa kysely vaihtoehtoisin tavoin. Tässä yhteydessä tulisi erikseen mainita myös oppimisen vaikeudet. Niitä ei lueta vammaksi tai sairaudeksi, mutta esimerkiksi vaikea lukivaikeus tai hahmottamisen vaikeus voi estää tai hankaloittaa sähköisen terveystarkastuksen täyttämistä niin, että se jää täyttämättä tai täytetään puutteellisesti.

Koska terveystarkastuksen tietosisällöstä määrittäminen annetaan Terveystarkastuksen ja hyvinvoinnin laitoksen vastuulle, sen tulee konsultoida oppimisen vaikeuksiin liittyvien kysymysten osalta niitä asiantuntijatahoja, jotka ymmärtävät oppimisen vaikeuksien ja terveys-/ mielenterveysongelmien tiiviin yhteyden. Usein terveydellisten ongelmien taustalla on tunnistamattomia (tai tunnistettuja) oppimisen vaikeuksia, joten niiden tunnistaminen ja esiin tulo kyselyn avulla ja terveystarkastuksissa on välttämätöntä, jotta tuki ja hoito voidaan suunnitella tarpeen mukaan oikein.

Edellä mainittujen syiden johdosta määrääjain järjestettävien terveystarkastusten ja hammashoidon tarkastusten lukumäärää ei tulisi Erilaisten oppijoiden liiton näkemyksen mukaan vähentää.

Muita huomioita asetustalouksista:

Reinikainen Sarianna
Erilaisten oppijoiden liitto ry